

OKUL TERKİNİ ÖNLEMENE YÖNELİK HAZIRLANAN GRUP REHBERLİĞİ PROGRAMININ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE EFFECT OF THE GROUP GUIDANCE PROGRAM PREPARED TO PREVENT SCHOOL DROPOUT ON SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Şeyma MIZRAK

Dr., Ministry of Education, e-mail: symaa.akgull@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5277-9480

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, okul terkini azaltmaya yönelik hazırlanan grup rehberliği programının ortaokul öğrencilerinin okul terki düzeyine etkisini incelemektir. Öğrencinin diploma sahibi olamadan bireysel, ailevi, okul ya da toplumsal nedenlerden ötürü okul yaşamını sonlandırması ile gerçekleşmekte olan okul terki kavramının ortaokul 8.sınıf öğrencileri üzerinde etkisinin ne düzeyde olacağı araştırmanın sorusunu oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma modeli, ön-test, son-test ölçümlerini içeren ve kontrol grubu ile deneysel grubunu karşılaştırmayı amaçlayan bir deneysel model üzerine kurulmuştur. Hazırlanan Okul Terkini Azaltmaya Yönelik Grup Rehberliği Programı araştırmanın bağımsız değişkeni, katılımcıların okul terki düzeyleri ise bağımlı değişkenidir. Ergenlerin okul terki düzeylerini ölçmek amacıyla “Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği” kullanılmıştır. Toplamda 14 maddeden oluşan bir ölçeğe sahiptir. Çalışma grubunu 2024/2025 eğitim-öğretim döneminde Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde bir ortaokula devam eden öğrencilerden oluşan gönüllü 16 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma kapsamında, deney grubuna 6 oturumluk hazırlanan Okul Terkini Azaltmaya Yönelik Grup Rehberliği Programı uygulanmıştır. Araştırma süreci içerisinde, deney ve kontrol gruplarına deneysel müdahaleden önce bir ön test, deneysel işlem sonrasında bir son test ölçümleri yapılmıştır. Verilerin analiz aşamasında deney ve kontrol gruplarının ön test, son test ölçümleri arasındaki farkı değerlendirmek amacıyla “Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi” istatistiksel yöntemleri kullanılmış; elde edilen sonuçlar SPSS 21 programında analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Okul Terkini Azaltmaya Yönelik Hazırlanan Grup Rehberliği Programının uygulanmasının, deney grubundaki öğrencilerin okul terki düzeylerinde belirgin bir azalma sağladığı görülmüştür. Aynı zamanda deney grubundaki öğrencilerin son test puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca, Okul Terkini Azaltmaya Yönelik Hazırlanan Grup Rehberliği Programının öğrencilerin okul terki düzeylerini azaltmada etkili bir program olduğu söylenebilir. Araştırmanın sonuçları, alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul, Okul terki, Okula yabancılaşma, Ortaokul.

Abstract

The main purpose of this research is to examine the effect of the group guidance program designed to reduce school dropout on the school dropout level of secondary school students. The question of the research was to what extent the concept of school dropout, which occurs when a student ends his/her school life due to individual, family, school or social reasons before obtaining a diploma, will have an impact on 8th grade secondary school students. The working model of the research is based on an experimental model that includes pre-test and post-test measurements and aims to compare the control group with the experimental group. The prepared Group Guidance Program to Reduce School Dropout is the independent variable of the research, and the school dropout levels of the participants are the dependent variable. “Perceived School Experience Scale” was used to measure the school dropout levels of adolescents. It is a measurement tool consisting of 14 items in total. The study group consisted of 16 volunteer students attending a secondary school in Yeşilyurt district of Malatya province in the 2024/2025 academic year. Within the scope of the research, a 6-session Group Guidance Program to Reduce School Dropout was applied to the experimental group. During the research process, a pre-test was made to the experimental and control groups before the experimental intervention and a post-test was measured after the experimental procedure. During the data analysis phase, “Wilcoxon Signed Rank Test” statistical methods were used to evaluate the difference between the pre-test and post-test measurements of the experimental and control groups; The results obtained were analyzed in the SPSS 21 program. According to the results of the research, it was seen that the implementation of the Group Guidance Program Prepared to Reduce School Dropout provided a significant decrease in the school dropout levels of the students in the experimental group. At the same time, a significant difference was detected between the post-test scores of the students in the experimental group and the post-test

scores of the students in the control group, in favor of the experimental group. In addition, it can be said that the Group Guidance Program Prepared to Reduce School Dropout is an effective program in reducing students' school dropout levels. The results of the research were discussed within the framework of the literature and recommendations were made for practitioners and researchers in line with the findings.

Keywords: School, School dropout, Alienation from school, Secondary school.

Giriş

Okul sorumluluk bilincini kazandığımız aynı zamanda sosyalleşmemize önemli katkısı olan bir kurumdur. Bu sorumluluklar; toplumla uyumu olan bireylerin gelişmesini sağlamak, belirli öğrenme kalıplarını edinmek, duygusal boyutta ihtiyaçların sağlanmasına katkıda bulunabilmek (arkadaş edinme, problem çözme, çatışma çözme vb.) şeklindedir (Yavuzer, 2002). Öğrenciler için günün büyük zaman diliminin geçirildiği yer okuldur ve bu anlamda hayatlarında merkezi bir yeri vardır (Kızmaz, 2006). Ancak son zamanlarda okullarda karşılaşılan önemli sorunlardan biri haline gelen okul terki dikkate alınması ve çözülmesi gereken önemli bir problemidir. Bu problemi çözmeye çalışmak için okul öncesinden başlayarak tüm kademelerde okula olan bağlılığın desteklenmesinin önemi gittikçe artmaktadır. Okula başlayan öğrencilerin kesintisiz olarak ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite kademelerinde devam etmesini sağlamaya çalışmak okul terkini önlemede yarar sağlayacak önemli bir noktadır. Aynı zamanda ortaokul döneminde olan öğrenciler ergenlik süreci içinde yer aldıklarından aileleri, öğretmenleri ve akademik faaliyetleri ile ilgili sorun yaşayabilme ihtimali artmaktadır. Bu durum okul terkini arttıran bir durum olabilmektedir. Yapılan çalışmalar ergenlik dönemindeki öğrencilere okul psikolojik danışmanı tarafından verilen eğitsel ve psikolojik desteğin, öğrencilerin okul yaşamına devam etmesinde etkili olduğunu göstermektedir (Blount, 2012).

Okul terki öğrencinin diploma sahibi olamadan bireysel, ailevi, okul ya da toplumsal nedenlerden kaynaklı okul yaşamının sonlanması ile ifade edilebilir (Battin-Pearson, Newcomb, Abbot & Hawkins, 2000). Kaufman ve Chapman (2004) ise okul terkinin, “eğitim ve öğretime devam edememe ve işgücü piyasasına giriş gerekliliklerini karşılayamama” şeklinde tanımlanmıştır. Okul terkinin neden olan pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar öğrenci ile ilgili, aile ile ilgili, okul ile ilgili ve toplumsal etmenler ile ilgili faktörlerdir. Öğrenci ile ilgili olanlara bakıldığında; akademik başarı/yetenek sorunları, sınıf tekrarı, eğitimsel ve mesleki istekler, katılım, bir işte çalışma, erken evlilik, cinsiyet, göçmenlik durumu, dil geçmişi ve engel durumu sayılabilir. Aile ilgili etmenler içerisinde ailenin sosyoekonomik durumu, aile yapısı, aile bireyleriyle ilişkiler, ebeveynlerin eğitim durumu etkili olarak belirtmektedir. Okul ile ilgili etmenler ise okulun türü, okulun fiziksel imkanları, okulun uygulamaları, sosyal ve akademik iklim, öğretmen ve eğitim kalitesi, öğretmenlik ilişkileri ön plana çıkmaktadır. Son olarak toplumsal etmenlere bakıldığında çevresel faktörler, arkadaşların eğitim geçmişi, okulu bırakma, iş bulma imkanları, düşük maaş, işsizlik, uzun çalışma saatleri sayılabilir. Türkiye’de okul terki ile ilgili çalışmalara bakıldığında; okul terkinde risk faktörü olarak sınıf tekrarı (Ergün, 2014), devamsızlık (Gözübüyük, 2014; Köse, 2019), akademik başarısızlık (Dirik, 2020; Ergün, 2014; Küçükarslan, 2019; Özger, 2019; Tırpancioğlu, 2019; Yorğun, 2014), disiplin ve davranış problemleri (Bayhan ve Dalgıç, 2012), ailelerin eğitim düzeyinin düşüklüğü (Ergün, 2014; Tamer, 2014), ekonomik yetersizlikler (Ergün, 2014; Köse, 2014), ailenin eğitim düzeyi (Tamer, 2014, Tırpancioğlu, 2019), kızların eğitime devam edememesi (Köse, 2019), etnik kökene sahip olmak-göç etmiş çocuklar, (Bademci et. al., 2018; Ergün, 2014) sayılabilir.

Okul terkinin en büyük risk faktörü olarak akademik başarı eksikliği görülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerle iyi ilişki kurulamaması, motivasyon kaybı ve sınıfta kalma gibi

durumlarda okuldan uzaklaşmayı ve böylece okul terkini arttıran durumlar olarak ifade edilebilir. Yapılan bir çalışmada akademik başarısı düşük olan öğrencilerin eğitime devam etmeyip okul terki yaşadıklarını ortaya koymuştur (Sezgin, et. al, 2016). Bir diğer çalışmada akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin okula devam etme oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Lowder, et. al., 2022). Göçmen olan, farklı etnik kökenlere sahip olan bireylerde de okul terki riskinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin Jordan ve arkadaşlarının çalışmasında (1996) bir okulda bir okulda bulunan beyaz öğrencilerin okul terki oranının Afrika kökenli Amerikalı ve Latin Amerikalı öğrencilerden daha fazla olduğu görülmüştür. Roman öğrencilerle yapılan bir çalışmada ise okul terki riskinin roman öğrencilerde daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (Gürhan et. al., 2022). Okurken farklı bir işte çalışan bireylerde de okul terki riskinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Arslan, 2021; Köse, 2014). Okul terkine neden olan faktörlerden bir diğeri ise düşük sosyoekonomik durumdur (Ingrum, 2006). Emiroğlu ve Kurt'un (2023) çalışmasında ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, eğitim durumu gibi faktörlerin okul terki riski taşıdığı görülmüştür. Yıldırım ve Koyuncu'nun (2022) çalışmasında da ebeveynlerin ilgisizliği, aile içi şiddet, yetersiz ekonomik durum ve anne-babanın eğitim durumu okul terki riskini etkileyen ailevi faktörlerin başında gelmektedir.

Okul terki riskini azaltmak amacıyla geliştirilen programlarda genel olarak okul başarısını arttırmak amaçlanmaktadır (Yorğun, 2014). Okul Psikolojik danışmanları akademik başarının artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Okullarda uygulanan gelişimsel rehberlik hizmetleri bireyin psikososyal alanda gelişimini desteklemektedir (Işık, 2016). Dünyadaki tüm örnekleri gibi okul terki Türkiye'de de büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Uluslararası raporlarda Türkiye'deki okul terki oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. European Statistics verilerine göre ise, Türkiye'de 18-24 yaş arasındaki bireylerde okul terki oranı %36 olarak ifade edilmiştir (Eurostat, 2020). Bu oran diğer Avrupa Birliğine üye ve üyeliğe aday ülkelerle kıyaslandığında oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu bakımdan öğrencilerin okul terki azaltmaya yönelik programların uygulanması, bireysel görüşmelerin yapılmasının önemli olduğu görülmektedir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin okula terki azaltmak için hazırlanan grup rehberliği programının sonuçlarının değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada "Ortaokul öğrencilerinin okul terki azaltmaya yönelik hazırlanan grup rehberliği programının öğrencilerin okul terki azaltmada etkisi var mıdır?" problemine cevap aranacaktır. Bu probleme yanıt bulmak amacıyla alt problem oluşturulmuştur. Öğrencilerin, okul terkine yönelik ön-test sonuçları, grup rehberliği programının uygulanmasının ardından elde ettikleri son-test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Bu çalışmada, deneysel desen kullanılmıştır. Öğrencilerin okul terki azaltmak için hazırlanan grup rehberliği programı uygulanarak bu programın değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma deseni, tek gruplu ön-test, son-test modeli şeklinde belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Tek Grup Ön-Test, Son-Test Modeli

Ön-Test	Uygulama	Son-Test
---------	----------	----------

Deney Grubu	Ö1	Grup Uygulanması	Rehberliği	Programının	Ö2
-------------	----	------------------	------------	-------------	----

Tek grup ön-test, son-test modeli doğrultusunda, ulaşılabilir örnekleme ön-test olarak okul terki ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra hazırlanan okul terkini azaltmaya yönelik grup rehberliği programı uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği, hem deney öncesinde (ön-test), hem de deney sonrasında (son-test) yapılmıştır.

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde bulunan bir ortaokulda 8. sınıfta öğrenim gören 20 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerden 10'u deney grubuna seçilmiştir. Uygulamanın yapıldığı kalan öğrenciler arasından da 10 öğrenci kontrol grubuna dahil edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı deney grubunun 4 (X=50.00) kız, 4 (X=50.00) erkek öğrencilerden oluşmuştur. Tüm katılımcılar ortaokul öğrencisidir.

1.3. Veri Toplama Araçları

Bu kısımda katılımcılara Baytemir, Akın-Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.3.1. Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği

Anderson-Butcher, Amorose, Iachini ve Ball (2012) tarafından geliştirilen Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği Türkçe'ye Baytemir, Akın-Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu (2014) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilerin okul yaşantılarına ilişkin algılarını ölçmek için kullanılabilir. 14 maddeden oluşan 5'li Likert tipi 3 alt boyutu olan bir ölçektir. Ölçeğin tümü için toplam puan alınabilmektedir. AOYÖ'nin tümü için Cronbach alfa güvenirlik katsayısının .93 olduğu görülmüştür. Ölçeğin alt boyutları için Cronbach alfa güvenirlik katsayıları; Akademik İzleme .85, Akademik Motivasyon .83, ve Okula Bağlılık .85 olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında Cronbach alfa değerlerinin yeterli olduğu bulunmuştur. Yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin faktör yüklerinin .50 ve .83 arasında değiştiği ve uyum istatistiklerinin yeterli olduğu görülmüştür.

1.4. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında, demografik bilgiler için betimsel analiz sonuçları raporlanmış, katılımcıların algılanan okul yaşantıları ölçeğinden aldıkları ön-test ve son-test puanlarının grup içi karşılaştırılmasının yapılabilmesi amacıyla "İlişkili Ölçümler İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi" kullanılmıştır. Bu testin kullanılmasındaki neden uygulama grubunun ön-test son-test puanlarındaki farkın yönünün, büyüklüklerinin ve varsa farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesidir.

1.5. Deneysel İşlem

Araştırmaya katılacak olan öğrenciler belirlendikten sonra öğrenci velilerinden öğrencilerin, haftada 1 ders saati grup rehberliği çalışmalarına katılmaları ile ilgili izinler alınmıştır. Gerekli izinler aldıktan sonra örnekleme yer alan öğrenciler ile haftanın 1 günü 40

dakikalık oturumlar halinde 6 hafta boyunca araştırmacının liderliğinde yürütülen grup rehberliği program etkinlikleri uygulanmıştır.

Program hazırlanırken okul terki konusunda yapılmış çalışmalar ve alanyazın taraması sonucunda öğrenciye kazandırılması gereken bir takım beceriler olduğunu fark edilmiştir. Bunlar arasında iletişim kurabilmeyi bilmesi, bağımsız olarak kendini ifade edebilmesi kısacası benlik saygısı ve öz yeterlilik becerisine sahip olabilmesi, okula yönelik olumlu duygulara sahip olmasına yardımcı olabilecek arkadaşlık kavramını fark etme ve arkadaşlık kurabilme becerisini edinebilme aynı zamanda okul faaliyetlerinde yer almaya istekli olabilme yer almaktadır. Akademik faaliyetleri sürdürmede kendini motive eden etmenlerin neler olduğunu fark edip bunlarını kullanabilmesi ve tüm bu etmenleri göz önüne alarak geleceği ile ilgili planlarının olması da bir diğer önemli faktör olarak görülmüştür. Araştırmanın deneysel çalışmasında bu etmenler göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 2. Okul Terki Grup Rehberliği Programı

Oturum	Kazanım	Etkinlik
1.Oturum	Doğru İletişim Yollarını Bilir	İletişim Yollarım
2.Oturum	Arkadaşlık Kavramının Önemi Kavrır	Arkadaşlarımı Seviyorum
3.Oturum	Sorumluluklarını Fark Eder	Sorumluluklarımı Biliyorum
4.Oturum	Motivasyon kaynaklarını tanıır/ Kişisel motivasyonu arttırmak için kullanabilme.	Motivasyon Kaynağım
5.Oturum	Bugünkü davranışlarının gelecek yaşamını belirlediğini fark eder /Geleceği ile ilgili plan yapar.	Geleceğimi Planlıyorum
6.Oturum	Kazanılan becerilere ilişkin duygu ve düşüncelerini fark eder	Veda Vakti

Birinci oturumda, öncelikle üyelerle tanışılmıştır. Tanışma etkinliğinde grubun üyeleri kendileriyle ilgili çeşitli bilgiler vererek kendilerini tanıtmışlardır. Daha sonra grubun amacının üyelerin okul yaşamı ve öğrenme süreçlerinde mutlu olmalarını ve okulu sevmelerini sağlayarak okula bağlanmalarını yükseltmek okul terkini azaltmak olduğu grup üyelerine açıklanmıştır. Grup sürecinin nasıl işleyeceği ile ilgili de bilgi verilmiştir. Sonrasında grupta uyulması gereken kurallar üyelerinde katılımıyla belirlenmiştir. Kurallar belirlenirken gizlilik, oturumlara devam etme ve zamanında gelme, birbirini dinleme ve söz kesmeme, kavga etmeme ve saygılı davranma konularına özellikle dikkat edilmiştir. Daha sonra iletişimin önemi ve doğru ifade yolları hakkında konuşulmuştur. Bunun ile ilgili konuşma balonları hazırlanmıştır. Burada yer alan iletişim engelleri/ hatalarının bulunması istenmiştir.

İkinci oturumda ısınma oyunu olarak yüz yüze iletişimin önemini kavrayabilmeleri için grup üyelerinin önce karşılıklı sonra da birbirlerine arkalarını dönerek konuştukları bir etkinlik yapılmıştır. Sonrasında iki durumda da neler hissettikleri sorulmuştur. Daha sonra arkadaşlık kavramı üzerine konuşulmuş, grup üyelerinin de arkadaşlık deyince akıllarına ne geldiği, en yakın arkadaşlarının özelliklerinin neler olduğu sorulmuştur. Sonrasında örnek bir senaryo okunarak grup üyelerinin bu senaryoda nelerin hatalı olduğunu ifade etmeleri sağlanmıştır. Senaryoda belirtilen olaylara benzer örneklerin yazılı olduğu kartlar sepetten sırayla her bir grup üyesi tarafından okunarak grup üyeleri bu olayın olumlu ve olumsuz bir şekilde nasıl

sonlanabileceği ile ilgili senaryolaştırma yapmışlardır. Oturum, değerlendirme yapıldıktan sonra grup üyelerine bu hafta tartışan iki arkadaşına hatalı olan iletişim yollarını göstermeleri ve doğru iletişim yollarını göstermeleri ve doğru iletişim yolunu anlatarak arkadaşlıklarına zarar vermemelerini sağlamaları ödev olarak verilmiş ve oturum sonlandırılmıştır.

Üçüncü oturumda sorumluluğun önemini öğrencilere fark ettirmek amaçlanmıştır. “Sorumluluk” kelimesinin harflerinden oluşan bir kelime oluşturma oyunuyla güdülenmeleri sağlanarak etkinliğe başlanmıştır. Sonrasında sorumluluğun kelime anlamının ne olduğu ve sorumlulukların neler olduğu sorularak sorumlulukları hakkında fikirleri alınmıştır. Öğrencilere küçük not kağıtları dağıtılarak okuldayken yapmakta en zorlandıkları sorumluluklarının ne olduğunu yazmaları ve katlayıp kutuya atmaları sağlanmıştır. Çekilen kartlar sırayla okunmuş ve okuldayken en çok zorlanılan bu sorumluluklar için neler yapılabileceği konuşulup sonrasında herkesten zorlanılan sorumlulukları yırtması istenmiştir. Yırtarken bu sorumluluktan artık korkmayacaklarını ve artık yapabileceklerini düşünmeleri istenmiştir. Oturum değerlendirilmesi yapılmış ve bir sonraki oturuma kadar zorlandıkları bu sorumlulukları yerine getirdiklerinde neler hissettiklerini paylaşmaları isteneceği ödev olarak verilmiş ve oturum sonlandırılmıştır.

Dördüncü oturumda amaç öğrencilerin öğrenmeye yönelik motivasyonlarını geliştirmektir. Öğrencilerin motivasyon hakkında bilgi sahibi olabilmeleri amacıyla hazırlanan slayt ve bilgilendirmenin ardından içsel ve dışsal motivasyona örnek vermeleri istenir. Daha sonra hazırlanan çalışma kağıdın da kendisi için uygun olan ders çalışma motivasyonunu arttıran kaynakların neler olabileceği hakkında düşüncelerini yazmaları istenir. Grup ortamında paylaşımlar yapılır.

Beşinci oturumda ise gelecekteki planlamalarına yönelik etkinlik hazırlanmıştır. Başarılı bir gelecek inşa edebilmek için mevcut davranışları konusudna farkındalık kazanmasına yardımcı olmak amaçlanmıştır. Bu amaçla daha önceki oturumlarla bağlantılı olarak her bir üyenin mevcut durum ve gelecek hakkında düşünceleri alınmıştır. Bu noktada hazırlanan çalışma kağıdı doldurularak grupta paylaşım sağlanmıştır. Ve böylece bugünkü davranışlarının gelecek ve mevcut yaşamını belirlediğini daha net görebilmesine yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Oturum sonunda her öğrenci gelecek ile ilgili planlarını netleştirmesi istenmiştir.

Altıncı ve son oturumda ise öğrenciler grup sürecine ilişkin duygularını paylaşmaları için grup üyelerine küçük kağıtlar dağıtılır ve grup süreci ile ilgili duygu ve düşüncelerini yazmaları istenir. Yazılan düşünceler grupta paylaşılır ve liderde grup süreci ile ilgili duygu ve düşüncelerini üyelere açıklar. Vedalaşmalar ve iyi dilekleri iletmeleri tamamlandığında programın etkililiğini belirlemek amacıyla Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği tekrar uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda, okul terkinin azaltmaya yönelik geliştirilen programın okulda uygulanması neticesinde elde edilen öntest ve sontest puanlarının anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

*Negatif Sıralar Temelli

Tablo 3. Uygulama Grubu Öğrencilerinin Ön-Test ve Son-Test Puanları

	N	$\bar{X}$	Ss	En Düşük	En Yüksek
Ön-test	10	40,25	4.25	34	46
Son-test	10	61,6	7.25	58	70

Tablo 3.'e bakıldığında ön-test puan ortalamaları 40,25 son test puan ortalamaları 61,6'dır. Ön-testte en düşük alınan puan 34 iken, en yüksek puan 46'dır. Son-testte alınan en düşük puan ise 58 iken, en yüksek puanın 70 olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön-Test ve Son-Test Puanları

	N	$\bar{X}$	Ss	En Düşük	En Yüksek
Öntest	10	40,5	2.95	30	46
Sontest	10	40,8	3.10	34	54

*Negatif Sıralar Temelli

Tablo 4.'e bakıldığında ön-test puan ortalamaları 40,5, son test puan ortalamaları 40,8'dir. Ön-testte en düşük alınan puan 30 iken, en yüksek 46'dır. Son-testte alınan en düşük puan ise 34 iken, en yüksek puanın 54 olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Uygulama Grubunun Deney Öncesi ve Sonrası Okula Bağlanma Ölçeği Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
Son-test					
Ön-test					
Negatif Sıra	0	.00	.00	2.710*	.005
Pozitif Sıra	8	5.30	53.00		
Eşit	0				

* Negatif Sıralar Temeline Dayalı

Tablo 6. Kontrol Grubunun Deney Öncesi ve Sonrası Okula Bağlanma Ölçeği Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
Son-test					
Ön-test					
Negatif Sıra	4	4.10	24.50	-.245	.912
Pozitif Sıra	4	6.13	28.50		
Eşit	0				

*Negatif Sıralar Temeline Dayalı

Tablo 5 ve 6'a bakıldığında araştırma sonuçları, araştırmaya katılan öğrencileri algılanan okul yaşantıları ölçeğinden aldıkları ön-test, son-test puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($z = 2.710$, $p < .05$). Fark puanlarının sıra toplamaları dikkate

alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son-test puanları lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin okul terkinin azaltmaya yönelik oluşturulan grup rehberliği programının, deney grubu öğrencilerinin okul terki ölçeğinden aldıkları puanların azalmasında önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç Ve Öneriler

Araştırma sonucuna göre hazırlanan grup rehberliği programının okul terki riskini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bulguları daha önce yapılan okul terkinin önleme programlarında elde edilen sonuçlarla tutarlılık göstermektedir (Bademci vd, 2021, Güngör, 2018; Kemple ve Herlily, 2004; Rumberger ve Larson, 1995). Mevcut çalışmada program içerisinde öğrencilerin okulunu sevebilmesine, motivasyonunu yükseltebilmesine, akademik faaliyetlerine olan ilgisinin artabilmesine, sorumluluk alabilmesine olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür. Alanyazın taramasında okulu sevmenin okul terki riskini azalttığı sonucuna ulaşıldığı görülmüştür (Bayhan, 2012). Okulu bir zaman kaybı ve gereksiz bir yer olarak gören öğrencilerin kendilerini de genellikle başarısız ve iyi olmayan sıfatları ile nitelendirdikleri belirtilmektedir. Bu düşünce öğrencinin kendisinden, ailesinden veya arkadaş ortamından da kaynaklı olabilir.

Arkadaş edinebilme becerisine sahip olabilmek okul terkinin azaltmada önemli bir etkiye sahip olduğu grup rehberliği programı uygulama sırasında görülmüştür. Yorğun'un (2014) çalışmasında arkadaş çevresi problemleri ve geniş çevreyle ilgili sorunların okul terkinin yordayan değişkenler olduğu sonucuna varmıştır. Boyacı ve Öz (2018) çalışmasında öğrenci ve öğretmen ilişkilerinin ve arkadaş etkisinin okul terki riskini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bakımdan doğru iletişim kurma yollarını öğrenmek ve doğru arkadaş ortamında yer alabilme, yanlışları fark edebilmenin önemli olduğu görülmektedir. Mevcut program içerisinde de arkadaşlık becerilerine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yavuz ve arkadaşlarının çalışmasında da (2016) arkadaş ortamının okul terki riskini etkilediği sonucuna varılmıştır. Arkadaş ortamını bırakmamak için okul terkinin hiç düşünmediğini ifade eden öğrencilerin yanı sıra, arkadaşları okulu bırakırsa kendisinin de de bırakacağını ifade eden öğrenciler de bulunmaktadır.

Türkiye de yapılan alan yazın çalışmaları incelendiğinde okul terkinin önlemeye yönelik koruyucu faktörler ile ilgili öğrencilere gerekli akademik desteğin sağlanmasına (Karacabey, 2016; Yorğun, 2014; Zorbaz, 2018), ailelerin bilinçlendirilmesinin bununla ilgili aile eğitimlerinin verilmesinin (Bayhan ve Dalgıç, 2012; Ergün, 2014; Köse, 2014) ve tüm bunlarla ilişkili olan rehberlik çalışmalarının bu yönde iyileştirilmesinin önemli olduğu sonucuna varılabilir (Kartal ve Eryılmaz- Ballı, 2020; Küçükarslan, 2019; Taylı, 2008; Tunç, 2011; Yorğun, 2014).

Öğrencinin okulu sevmemesi, okula aidiyetinin olmaması, devamsızlık yapmaktan çekinmemesi ve sonuç olarak okulu bırakmayı düşünmesi ile okul terki gerçekleşmektedir. Bu yüzden öğrencilerin okulu sevebilmeleri ve aidiyet hissedebilmeleri önemlidir. Devamsızlığı fazla olan öğrencilerin okulu bırakmayı düşünmesi ile ilgili araştırmalar bu durumu desteklemektedir (Piscitello, 2022; Mckee, 2015). Öğrencinin okula olan aidiyetine etki eden etmenlerden biri de akademik başarısıdır. Akademik başarı düzeyinin düşük olması okul terki riskini en çok arttıran faktörlerden biridir (Bask, 2013; Mckee, 2015; Yorğun, 2014; Bayhan, 2012; Dirik, 2020; Çam, 2023).

Öğrencilerin bireysel durumları, yakın çevreleri, okulda içinde bulundukları fiziksel, sosyal ve akademik ortam ve bu durumların okul terki ile ilgili görüşleri üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, düşük akademik başarı, olumsuz bireysel algı ve okula

karşı yaklaşım, kötü arkadaş ortamı, okulun fiziksel yetersizliği, devamsızlık, anne-baba ve kardeşlerin eğitim durumu, bir işte çalışma ve sosyal destek eksikliğinin öğrencileri okul terkine yöneltmesi doğrultusunda elde edilen sonuçlar alanyazın tarafından desteklenmiştir.

Öneriler Ve Sınırlılıklar

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında okulda bulunan tüm personelin (öğretmenler, okul psikolojik danışmanları, okul yöneticileri) okul terkinin önleme programının geliştirilmesinde işbirliği içinde çalışması gerektiği söylenebilir. Aynı zamanda ailenin ergenlik dönemindeki davranış problemleri konusunda bilgilendirilmesi de hazırlanan çalışmanın etkisini artırabilir. Bunun yanında öğretmenlerin öğrencilere karşı davranışlarının okul terki riskini arttırdığına dair çalışmalar bulunmaktadır (Ergün, 2014; Yorgun, 2014). Bu nedenle geliştirilen programlarda öğretmenleri de önleme programlara dahil etmenin gerekli olduğu görülmüştür. Okul psikolojik danışmanları akademik, kişisel/sosyal ve mesleki alanlarda öğrencilere hizmet vermekle yükümlüdür (Korkut- Owen, 2015). Okul terki riski altındaki öğrencilere yönelik müdahale programları hazırlanması öğrencilerin okul bağlılığını arttırmakta ve böylece okuldan uzaklaşmaya başlayan öğrencilerin sosyal destek ihtiyacı karşılanmaktadır. Okul terki problemi ile mücadelede öğrencilere sistemli ve uzun süreli destek verilmesi de büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, önleme programlarının etkili olması için okul aile işbirliğine önem verilmesi ve öğrencileri akademik ve psikososyal yönden desteklemeye özen gösterilmesi gerekmektedir.

Çalışma ortaokul 8. sınıf öğrencileri ile sınırlı olduğundan lise öğrencilerine yönelik olarak okul terkinin önlemeye yönelik programlar hazırlanabilir. Okul terkinin önlemeye yönelik programların farklı düzeylerde öğrencilere yönelik yapılarak karşılaştırmaları sağlanabilir.

Kaynaklar

- Anderson- Butcher, D., Amorose, A., Iachini, A., & Ball, A. (2012). The development of the perceived school experiences scale. *Research on Social Work Practice*, 22(2), 186-194.
- Arslan, A. (2021). Ortaöğretim öğrencilerinde okul terki riskinin yordayıcıları: okula bağlılık ve okul tükenmişliği. 54(2), 431-458.
- Bademci H.Ö., Karadayı, E.F., Pur- Karabulut Ş. G., Bağdatlı & Vural, N. (2018). Özsaygının artırılması yoluyla okul terkinin önlenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 21(41). 60-73.
- Bask, M., & Salmela-Aro, K. (2013). Burned out to drop out: Exploring the relationship between school burnout and school dropout. *European Journal of Psychology of Education*, 24(4), 511-528.
- Battin-Pearson, S., Newcomb, M., Abbott, R., & Hawkins, J. (2000). Predictors of early school dropout. *Journal of Educational Psychology*. 92(3), 568-582.
- Bayhan, G., & Dalgıç, G. (2012). Liseyi bırakan öğrencilerin okul terki nedenlerinin araştırılması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(3). 107-130.
- Baytemir, K., Akın- Kösterelioğlu, M., & Kösterelioğlu, İ. (2014). Algılanan okul yaşantıları ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 597- 608.
- Blount, T. (2012). Dropout Prevention: Recommendations for school counselors.

- Boyacı, A., & Öz, Y. (2018). Ortaöğretimde okul terki ve sosyal sermaye: nitel bir araştırma. *Journal of Economy Culture and Society*, (58), 67-89.
- Çam, İ. (2023). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin, okul terklerinin nedenleri ile bu durumun bireysel ve ekonomik sonuçlarının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Dirik, H. (2020). Ortaöğretim kurumlarında okul terkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Emiroğlu, S., & Kurt, D. G. (2023). Psikolojik danışman bakış açısıyla okul terki. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 6(1), 51-78.
- Ergün, N. (2014). Ergenlerde okul dışına itilme: Nusaybin örneği.(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gözübüyük T., M. (2014). Trabzon ili genel liselerde okul terk nedenlerinin belirlenmesi. *Türk Eğitim Dergisi*, 3(5), 33-46.
- Güngör, G. (2019). Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul terki nedenleri ve çözüm önerileri: bütüncül bir program önerisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Kocaeli Üniversitesi.
- Gürhan, E., Çiftçi, S., & Sarı, B. (2022). Roman ilkokul öğrencilerinin okul devamsızlığı ve okul terki nedenlerinin incelenmesi. *Diyalektolog Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21-40.
- Işık, Ş. (2016). Lisede Grup Rehberliği Etkinlikleri. Pegem Yayınevi. Ankara.
- Jordan, W. J., Lara, J., & Mcpartland, J. M. (1996). Exploring the causes of early dropout among race-ethnic and gender groups. *Youth & Society*, 28(1), s. 62-94.
- Karacabey, M., F. (2016). Ortaöğretimde okul terkinin bireysel ve kurumsal nedenleri: Şanlıurfa ili örneği (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kaufman, P., Alt, M., N., & Chapman, C. D. (2004). Dropout rates in the united states: 2001. statistical analysis report nces 2005-046. US Department of Education.
- Kartal, S., & Ballı, F. E. (2020). Okul terki araştırmaları sistematik bir analiz çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), s. 257-278.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 47-70.
- Korkut- Owen, F. (2015). Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma. Anı Yayıncılık.
- Köse, N. (2014). Acarlar beldesinde okul terkleri ve devamsızlık sorunu (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Küçükarslan, E. (2019). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terkinde rol oynayan faktörler ve önleme stratejilerine ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri: AB ülkeleri ile karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Lowder, C., O'Brien, C., Hancock, D., Hachen, J., & Wang, C. (2022). High school success: A learning strategies intervention to reduce drop-out rates. *The Urban Review*, 1-22.
- McKee, M. T., & Caldarella, P. (2016). Middle school predictors of high school performance: a case study of dropout risk indicators. *Education*, 515-529.

- Piscitello, J., Kim, Y. K., Orooji, M., & Robison, S. (2022). Sociodemographic risk, school engagement, and community characteristics: A mediated approach to understanding high school dropout. *Children and Youth Services Review*.
- Rumberger, R. W. (1995). Dropping out of middle school: A multilevel analysis of students and schools. *American Educational Research Journal*, 32(3), 583–625.
- Sezgin, F., Koşar, D., Koşar, S., & Emre, E. R. (2016). Liselerde akademik başarısızlık: Nedenleri ve önlenmesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- Taylı, A. (2008). Eğitim sisteminde önemli bir sorun: Okulu bırakma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 89-101.
- Tırpancıoğlu, M. (2019). Ortaokul öğrencilerinin okul terki riski, okul tükenmişliği ve algılanan sosyal destek tarzı değişkenlerine göre incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi.
- Tunç, E. (2011). Okulu terk etmiş ortaöğretim öğrencilerinin benlik algıları ve rehberlik gereksinimlerinin karşılanma düzeyi (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yorğun, A. (2014). Lise öğrencilerinde okul terki riskinin incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuz, M., Özkara, T., & Yıldız, D. (2016). Kız öğrencilerin örgün eğitimlerini sürdürmeme nedenleri. *Eğitim ve Toplum*, 5(14).
- Yavuzer, H. (2002). Çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, İ., & Koyuncu, B. (2022). Covid-19 pandemisinin mesleki ve teknik eğitimde okul terki ve devamsızlığı üzerindeki etkisi. *Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi*, 19-43.
- Zorbaz, O., & Özer, A. (2020). Do student characteristics affecting school dropout risk differ from one school to another? *Education and Science*, 45(202), 191-210.